

Vergaderjaar 2017–2018

28 844

Integriteitsbeleid openbaar bestuur en politie

Nr. 129

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 december 2017

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken heeft mij bij brief van 7 december jl. verzocht om een reactie op het bericht «burgemeester Brunssum wil dubieuze wethouders sneller kunnen wegsturen» (NRC Next, 1 december 2017). Daarbij heeft u eveneens verzocht om in te gaan op de bevoegdheden die mij in deze zaak ter beschikking staan. In deze brief zal ik op uw vragen ingaan. Voorts treft u bij deze brief de beantwoording aan van de schriftelijke vragen die de leden Kuiken en Ploumen (beiden PvdA) mij op 4 december jl. hebben gesteld over de bestuurlijke situatie in Brunssum (Aanhangsel Handelingen II 2017/18, nr. 688).

Brunssum

Na de eerste berichten over de bestuurlijke problematiek in Brunssum heb ik vorige week reeds benadrukt dat in een dergelijke situatie alle betrokkenen hun verantwoordelijkheid moeten nemen. En dat het belangrijk is dat we dit stap voor stap bekijken. Immers, deze situatie is niet goed voor de effectiviteit en het aanzien van het lokale bestuur van Brunssum zelf, maar het is ook niet goed voor het aanzien van het openbaar bestuur in het algemeen en voor de mensen die zich iedere dag actief inzetten voor het publiek belang.

In dat licht heb ik vorige week de commissaris van de Koning voor de provincie Limburg in zijn hoedanigheid als Rijksorgaan – op grond van artikel 116 van de Provinciewet – verzocht om ambtsbericht over de situatie in Brunssum. Mede naar aanleiding van dat ambtsbericht heb ik heden (donderdag 14 december) een constructief gesprek gevoerd met de commissaris van de Koning, burgemeester Winants en aankomend waarnemend burgemeester Leers van de gemeente Brunssum.

Alle betrokkenen zijn het er over eens dat het belang van een goede bestuurlijke situatie van Brunssum voorop staat. Het benoemen van de heer Leers tot waarnemend burgemeester, met de heldere opdracht om tot herstel van de bestuurlijke verhoudingen te komen, is een krachtig

signaal dat de situatie in Brunssum verbetering behoeft. Ik heb er het volle vertrouwen in dat de heer Leers met zijn ervaring van betekenis kan zijn in de bestuurlijke situatie van Brunssum. Het gesprek van donderdag 14 december is er over gegaan hoe waarnemend burgemeester Leers nu het beste kan worden ondersteund om zijn missie te laten slagen. Afgesproken is dat hij en commissaris van de Koning Bovens mij zullen blijven informeren over de voortgang van de beoogde verbeteringen. Ik zal aan de hand van die informatie met hen eventuele vervolgstappen nader overwegen.

Bestaand instrumentarium

In de brief van 7 december jl. verzoekt de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken mij in te gaan op de bevoegdheden die in deze zaak ter beschikking staan.

In de gemeentelijke autonomie ligt besloten dat gemeenten zelf verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van het lokale bestuur. Integriteit is een gemeentebrede aangelegenheid; volksvertegenwoordigers en bestuurders dienen in de eerste plaats zelf zorg te dragen voor de integriteit van hun optreden.

Op grond van artikel 170, tweede lid, van de Gemeentewet heeft de burgemeester de opdracht om de bestuurlijke integriteit van de gemeente te bevorderen. In situaties waarbij de integriteit van een bestuurder in het geding is, kan de burgemeester beslissen om een onafhankelijk integriteitsrapport te laten opstellen. Op basis van de conclusies van een dergelijk rapport bepaalt de burgemeester vervolgens of er aanleiding is nadere stappen te ondernemen. Eén van die stappen kan zijn dat de burgemeester overleg pleegt met de commissaris van de Koning. Op grond van artikel 182, eerste lid, onder c, van de Provinciewet is de commissaris van de Koning belast met het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in de gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is. In de Ambtsinstructie commissaris van de Koning (artikel 7b) is opgenomen dat de Commissaris de Minister informeert bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in de gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit in het geding is, alsmede over de maatregelen die hij ter zake neemt. Veelal zal in onderling overleg en afstemming met de gemeenteraad worden bepaald of er voor de gemeenteraad redenen zijn om het vertrouwen met betrekking tot een bepaalde bestuurder op te zeggen. Doorgaans worden op deze manier bestuurlijke problemen bij gemeenten door de gemeenten zelf opgelost.

Indien de gemeenteraad van mening is dat er onvoldoende redenen aanwezig zijn om het vertrouwen in een bestuurder op te zeggen, hebben de burgemeester en de commissaris van de Koning op dit moment geen specifieke bevoegdheden om in te grijpen.

Hierboven is geschetst dat ik de commissaris van de Koning in dit soort situaties om ambtsbericht kan verzoeken. Mede naar aanleiding van een dergelijk ambtsbericht kan ik samen met de betrokken bestuurders onderzoeken of en in hoeverre maatregelen om in te grijpen aangewezen zijn. Daarbij kan ook worden gedacht aan afspraken met betrekking tot bestuurlijke rapportages, nadere onderzoeken en dergelijke.

Als op enig moment blijkt dat het alsnog noodzakelijk is om ook juridisch ingrijpen in de gemeentelijke besluitvorming te overwegen, dan geldt dat onder omstandigheden beslissingen van gemeentelijke bestuursorganen die in strijd zijn met het recht of met het algemeen belang door mij bij de

Kroon kunnen worden voorgedragen voor schorsing en/of vernietiging.¹ Bij de beoordeling daarvan hanteer ik het *Beleidskader schorsing en vernietiging*. Op basis van het wettelijk kader en dit beleidskader is onder meer het volgende van belang. Vernietiging is in beginsel mogelijk indien er sprake is van strijd met het recht of het algemeen belang. Bij strijd met het recht zijn er juridische argumenten aan de orde. De beslissing is dan in strijd met hoger recht, bijvoorbeeld een wet, een verdrag of een algemeen rechtsbeginsel. Bij strijd met het algemeen belang gaat het met name om beleidsmatige argumenten. Er is bijvoorbeeld een belang in het geding dat uitstijgt boven het belang dat de gemeente met de beslissing beoogde te dienen en dat zich tegen de betreffende beslissing verzet. Besluiten tot benoeming van wethouders kunnen in beginsel in aanmerking komen voor een voordracht voor schorsing en vernietiging.

Intensivering beleid aanpak gemeenten met aanhoudende bestuurlijke problemen

Mede op verzoek van de Kring van Commissarissen buig ik mij over de vraag of uitbreiding van de gereedschapskist van het wettelijk instrumentarium voor situaties als deze opportuun is, alsmede over de vraag hoe een effectieve aanpak van gemeenten met aanhoudende bestuurlijke problemen via andere wegen kan worden bewerkstelligd (bijvoorbeeld langs de weg van voorlichting, informatievoorziening, handreikingen, ondersteuning van politieke ambtsdragers, enzovoorts). De casus Brunssum onderstreept het belang hiervan ook. Daarbij ligt het in de rede de intensivering van het beleid te benaderen langs de drie volgende lijnen:

- I. Het in kaart brengen van de wenselijkheid en mogelijkheden om burgemeesters en/of commissarissen beter toe te rusten om bestuurlijke problemen en integriteitsproblemen effectiever te kunnen aanpakken dan wel te voorkomen.
- II. Het verkennen van de mogelijkheden voor harmoniseren en uitbreiding van de instrumenten voor screening van politieke ambtsdragers (zoals ik uw Kamer bij de behandeling van de begroting van mijn ministerie heb toegezegd).
- III. Het onderzoeken van de wenselijkheid en mogelijkheden tot uitbreiding van het interventie-instrumentarium met betrekking tot gemeenten met aanhoudende bestuurlijke problemen. Een juridische verkenning ter zake zal binnenkort worden afgerond.

Ik streef ernaar uw Kamer hierover in het eerste kwartaal van 2018 nader te informeren.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren

¹ Artikel 132 van de Grondwet in samenhang met hoofdstuk XVII van de Gemeentewet alsmede titel 1.1 en titel 10.2 van de Algemene wet bestuursrecht.